

УДК: 658.1; 336.6

FINANȚAREA ÎNTRERINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII: DIFICULTĂȚI ȘI PERSPECTIVE

Ianioglo Alina

dr., cercet. șt. coord.

INCE, Chișinău, RM

email: alina.ianioglo@gmail.com

orcid id: 0000-0003-2845-471X

Abstract. Access to finance represents one of the major constraints of SMEs, especially in current conditions of pandemic crisis. The article aims to determine main difficulties and prospects in financing SMEs in the Republic of Moldova. In order to achieve the objective of the study, following research methods were used: literature review, analysis of indicators from international rankings, comparison and synthesis. SMEs have proven to be vulnerable to crises, with insufficient access to finance, limited internal procedures for managing crises, poorly developed alternative sources of financing. Thus, a number of measures are needed to support SMEs: financial support, development of alternative sources of funding, technical support for better finance and risk management and other measures.

Keywords: SMEs, access to finance, financial resources, pandemic, international ranking.

Introducere

Accesul la finanțare reprezintă o componentă cheie a ecosistemului antreprenorial. IMM-urile au nevoie de resurse financiare la fiecare etapă a dezvoltării afacerii: la lansarea afacerii, extinderea ulterioară, precum și internaționalizare. Din motivul insuficienței capitalului propriu, întreprinderile au necesitatea de a accesa surse externe. În același timp, accesul la finanțare rămâne a fi una din constrângerile principale pentru IMM-urile autohtone, situația fiind agravată de pandemia COVID-

19. Dificultățile fluxului de numerar, lipsa de expertiză financiară și accesul insuficient la finanțare au constituit provocări de lungă durată pentru IMM-uri, care devin mult pronunțate din cauza crizei actuale, ceea ce a determinat actualitatea temei de cercetare.

În literatura internațională mai multe studii se referă la deficitul financiar [4]. Cu toate că această problemă este caracteristică pentru toate economiile, totuși este mai acută în țările în tranziție și în curs de dezvoltare [2, p.180]. Luând în vedere mărimile mici ale întreprinderilor din acest sector, IMM-urile deseori întâmpină bariere în accesul la finanțare externă. Acestea sunt percepute ca fiind cu profil de risc mai ridicat, gradul mai mari de informalitate, mai puține opțiuni colaterale, capacități mai reduse de management financiar [5, p. 210]. În același timp, accesul la finanțare este esențial pentru creșterea și inovarea IMM-urilor, le permite extinderea activității, modernizarea echipamentului, etc.

Scopul cercetării constă în determinarea principalelor dificultăți și perspective în finanțarea IMM-urilor în Republica Moldova. Studiul dat se bazează în principal pe analiza valorilor indicatorilor privind accesul la finanțare din clasamente internaționale în dinamică și a poziției Republicii Moldova pe plan internațional, ceea ce ne permite a obține o privire de ansamblu a accesului IMM-urilor la finanțare.

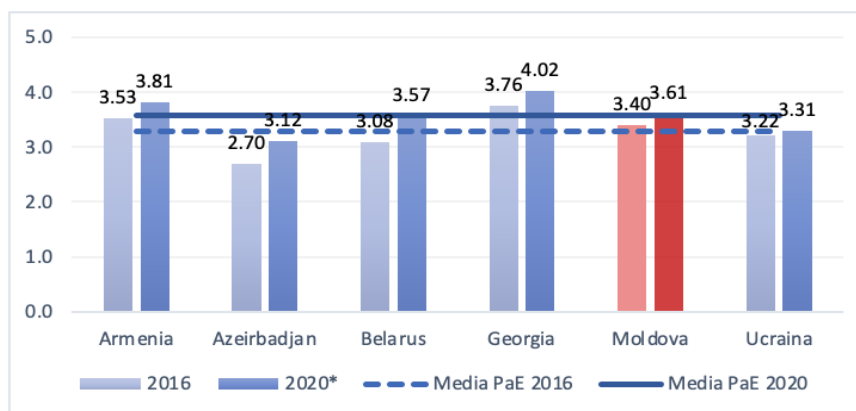
Metode de cercetare utilizate: studiul literaturii la subiectul dat, analiza datelor statistice și a indicatorilor din clasamente internaționale, comparație și sinteză.

Analiza indicatorilor din clasamente internaționale privind accesul IMM-urilor la finanțare

În vederea evaluării accesului IMM-urilor la resurse financiare pe plan internațional au fost analizați indicatorii respectivi din clasamente internaționale: SME Policy Index (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), Global Competitiveness Report (Forumul Economic Mondial), Doing Business (Banca Mondială), și Enterprise Survey (Fundatia Heritage).

SME Policy Index. Indicele politicilor IMM reprezintă un instrument de evaluare a cadrului de politici pentru IMM-uri și a progreselor înregistrate în implementarea politicilor. Acesta este structurat în baza celor zece principii ale Small Business Act pentru Europa (Legea IMM-urilor), care au fost asumate și de Republica Moldova. Unul din cei 5 piloni este pilonul C. *Accesul la finanțare*, care permite evaluarea eforturilor guvernului de a facilita accesul IMM-urilor la resursele financiare.

În SME Policy index, la pilonul *Accesul IMM-urilor la Finanțare* Republica Moldova deține locul 3 din țările Parteneriatului Estic (PaE) incluse în raport, cu un scor de 3,61 (din max. 5), depășind ușor media țărilor PaE (3.57) și este cu 0,21 mai mult decât în raportul precedent din anul 2016 (figura 1).

*anul 2020 – conform metodologiei noi

Fig.1. Scorul pilonului Accesul IMM-urilor la finanțare în Republica Moldova și alte țări PaE
Sursa: SMEs Policy Index 2016, 2020 [5]

Analiza pilonului *Accesul IMM-urilor la finanțare*, compus din 5 sub-dimensiuni (tabelul 1), a permis evidențierea punctelor forte și slabe a politicilor ce suportă accesul la finanțare a IMM-urilor.

Tabelul 1.
Scorul pilonului *Accesul IMM-urilor la finanțare* în Republica Moldova

Indicator	Moldova, 2016	Moldova, 2020	Deviere	PaE, 2016	PaE, 2020	Deviere
Acces la finanțare	3.40	3.61	0.21	3.28	3.57	0.29
Cadrul legal și de reglementare	3.73	4.10	0.37	3.72	3.99	0.27
<i>Drepturile creditorului</i>	4.52	5.00	0.48	3.84	4.11	0.27
<i>Registru (de garanții asupra bunurilor mobile)</i>	4.60	4.47	-0.13	3.89	4.31	0.42
<i>Biroul de credit</i>	3.78	3.88	0.1	4.27	4.40	0.13
<i>Reglementări bancare</i>	2.00	4.00	2	3.08	3.67	0.59
<i>Bursa de valori</i>	2.53	2.43	-0.1	2.91	2.83	-0.08
Finanțare bancară	2.67	2.79	0.12	2.48	2.69	0.21
<i>Statistica</i>	2.70	2.70	0	2.92	2.92	0
<i>Scheme de garantare a creditului</i>	2.63	2.92	0.29	1.83	2.35	0.52
Finanțare non-bancară	3.52	3.79	0.27	3.31	3.55	0.24
<i>Instituții de microfinanțare</i>	4.33	5.00	0.67	3.94	4.22	0.28
<i>Asociații de economii și împrumut</i>	5.00	-	-	3.67	-	-
<i>Leasing</i>	2.42	1.00	-1.42	2.78	1.00	-1.78
<i>Factoring</i>	2.33	3.67	1.34	2.83	3.74	0.91
Capital de risc	1.50	1.53	0.03	1.74	2.26	0.52
<i>Cadrul legal</i>	1.33	1.22	-0.11	2.06	2.11	0.05
<i>Proiectarea și implement. activităților guvernamentale</i>	1.86	2.00	0.14	1.82	2.83	1.01
<i>Monitorizare și evaluare</i>	1.00	1.00	0	1.00	1.22	0.22
Alfabetizarea financiară	3.97	2.67	-1.3	2.74	3.46	0.72
<i>Planificare, proiectare și implementare</i>	4.05	3.09	-0.96	2.72	3.79	1.07
<i>Monitorizare și evaluare</i>	3.67	1.00	-2.67	2.78	2.11	-0.67

Sursa: elaborat în baza SMEs Policy Index 2016, 2020 [5]

Republica a obținut cele mai înalte scoruri la indicatorii: *Drepturile creditorului* (5,00), *Instituții de microfinanțare* (5,00) și *Registru de garanții asupra bunurilor mobile* (4,47). În același timp, un șir de alți indicatori se află la un nivel inferior: *Cadrul legal privind capitalul de risc* (1,22), *Leasing* (1,00), *monitorizarea și evaluarea* la sub-dimensiunile: *Capital de risc* (1,00) și *Alfabetizarea financiară* (1,00).

În general, se observă o dinamică pozitivă a tuturor sub-dimensiunilor, cu excepția *Alfabetizare financiară*, scorul căruia a scăzut cu 1,3 în comparație cu cel calculat în Policy Index 2016. Scoruri mai bune Republica Moldova a obținut la sub-dimensiunile: *Cadrul legal și de reglementare* (4,1) și *Finanțare non-bancară* (3,79), depășind media țărilor PaE cu 0,11 și 0,24 respectiv. Republica Moldova dispune de un cadrul legal și de reglementare dezvoltat. Cadastrul existent a fost completat cu sistem extins de înregistrare a bunurilor mobile, ceea ce facilitează utilizarea activelor ca garanție în vederea măririi finanțării. Totodată, bursa de valori (scorul 2,43) nu reprezintă o sursă potențială de finanțare a afacerii. Finanțarea bancară cu toate că s-am îmbunătățit ușor (+12) este totuși limitată.

Adoptarea Legii nr. 1 cu privire la organizațiile de creditare nebancaară din 16.03.2018 a constituit un pas important în diversificarea surselor de finanțare, utilizarea cărora este încă limitată.

Cele mai scăzute scoruri țara a obținut la sub-dimensiunile *Capital de risc* (1,53) și *Alfabetizare financiară* (2,67), fiind mai mic cu 0,73 și 0,79 respectiv comparativ cu media țărilor PaE.

Global Competitiveness Report. Gradul de acces la finanțare a întreprinderilor în Republica Moldova se oglindește prin pilonul *Sistemul financiar* în clasamentul internațional Global Competitiveness Report. Conform raportului din anii 2015/’16 – 2019, la pilonul *Sistemul financiar* Republica Moldova a coborât în clasament cu 9 poziții, ocupând locul 124 în 2019. Cu toate că țara a urcat în clasament cu 4 poziții în comparație cu anul precedent, situația nu s-a schimbat esențial, Republica Moldova fiind plasată pe ultimele locuri în clasament.

Cu toate că indicatorii din clasament sunt calculați în general pentru domeniul antreprenorial, aceștia sunt relevanți și pentru IMM-urile, dat fiind faptul că acestea constituie 98,7% din numărul total de întreprinderi. Componenta *Accesul la resurse financiare* este reflectat printr-un șir de indicatori din clasamentul internațional Global Competitiveness Report prezentați în tabelul 2.

Tabelul 2.

Dinamica unor indicatori privind Accesul la finanțare în Republica Moldova, 2018-2019

Indicatorii	Unit.de măsură	2018, din 140 țări	2019, din 141 țări	Evoluția
Creditul intern către sectorul privat, % PIB	valoare	34.1	30.7	-3.4
	rank	92	99	-7
Finanțarea IMM-urilor, 1-7 (cel mai bun)	valoare	3.3	3.6	0.3
	rank	111	93	+18
Disponibilitatea capitalului de risc, 1-7 (cel mai bun)	valoare	2.2	2.5	0.3
	rank	121	116	+5
Soliditatea băncilor, 1-7 (cel mai bun)	valoare	2.9	3.4	0.5
	rank	134	127	+7
Credite neperformante, % valoarea portofoliului de credite	valoare	16.4	18.4	2
	rank	122	130	-8
Costul inițierii unei afaceri, % din VNB pe cap de locuitor	valoare	5.6	5	-0.6
	rank	62	60	+2

Sursa: Global Competitiveness Report 2018, 2019 [7]

Datele tabelului relevă că în 2019 valorile indicatorilor au avut o dinamică pozitivă în comparație cu anul precedent, cu excepția *Creditul intern către sectorul privat* (-3,4) și *Costul inițierii unei afaceri*, (-0,6). În același timp, pe lângă cele 7 poziții pierdute la *Creditul intern către sectorul privat* în 2019 (locul 99 din 141 țări), Republica Moldova a coborât 8 poziții la indicatorul *Credite neperformante* (locul 130). Valoarea indicatorului soliditatea băncilor (3,4) s-a majorat cu 0,5 în comparație cu anul precedent, iar valoarea indicatorului disponibilitatea capitalului de risc a înregistrat o creștere cu 0,3, constituind 2,5 în 2019, plasându-se pe locul 127 (+5 poziții). Cu toate că a fost înregistrată o ușoară îmbunătățire a indicatorilor analizați, totuși Republica Moldova se plasează sub media globală.

Indicatorul, care nemijlocit relevă accesibilitatea finanțării IMM-urilor este *Finanțarea IMM-urilor*. În 2019 valoarea acestui indicator a crescut cu 0,3, constituind 3,6, ceea ce totuși reprezintă doar jumătate din valoare maximă, Republica Moldova plasându-se pe locul 93 (+18 poziții). În pofida unor progrese înregistrate, totuși se atestă o situație dificilă privind accesibilitatea finanțării IMM-urilor, Republica Moldova fiind plasată pe ultimele locuri în clasament.

Doing Business [8] reprezintă un alt clasament internațional utilizat pentru evaluarea factorului Accesul la resurse financiare, în special indicatorul *Obținerea creditelor*. Acest indicator acoperă două aspecte ale accesului la finanțare: funcționalitatea sistemului de raportare creditară și eficacitatea legislației privind garanțiile și falimentul în facilitarea creditării. Cu toate că scorul de progres al Republicii Moldova la indicatorul *Obținerea creditelor* pe parcursul anilor 2015-2019 a rămas la același nivel – 70, se observă o dinamică negativă a plasării țării în clasamentul

internațional. Astfel, în perioada analizată, Republica Moldova a coborât cu 20 poziții, plasându-se pe locul 48 din 190 țări în 2019.

Conform *Enterprise Survey 2019*, 10,4% din companii-respondente au menționat accesul la resurse financiare drept cel mai mare obstacol, fiind în Topul 5 celor mai mari obstacole ale mediului de afaceri. De menționat că în structura eșantionului IMM-urile au constituit 77,5% din respondenți. Valorile indicatorilor analizați atestă că în Republica Moldova situația este inferioară decât în mediu în Europa și Asia Centrală. Ponderea creditelor, care necesită garanții în țară constituie 90,4% fiind cu 17,6 p.p. mai mult decât în mediu în Europa și Asia Centrală, iar valoarea garanțiilor necesare pentru un credit – cu 45 p.p. mai mult, constituind 221,2% din suma creditului (figura 2).

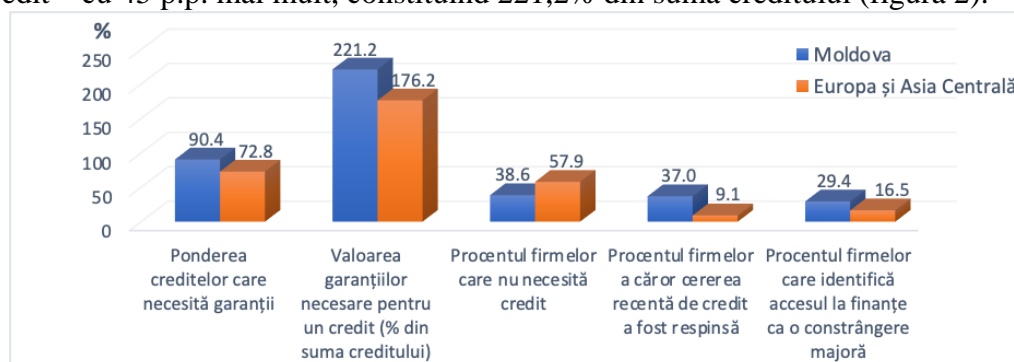

Fig. 2. Valoarea unor indicatorilor la compartimentul Finanțe în Republica Moldova, Europa și Asia Centrală în 2019 Sursa: Enterprise Survey, 2019 [3]

Situația este agravată și prin faptul că mai mult de 1/3 din firme (37%) au menționat că cererea lor recentă de credit a fost respinsă, pe când în regiune media constituie 9,1%. În total 29,4% de firme identifică accesul la resurse financiare ca o constrângere majoră. În același timp procentul firmelor care au menționat că nu necesită credit este de doar 38,6%, pe când conform studiului anterior din anul 2013, numărul acestora atingea 53,1%.

Finanțarea în condițiile pandemiei COVID-19

Pandemia Covid-19 reprezintă un șoc pentru economia națională, cauzând o criză socială și economică. În special, IMM-urile au fost cele mai afectate. Studiul impactului COVID-19 asupra IMM-urilor și a necesităților acestora, efectuată de PNUD Moldova (2020) în aprilie-mai 2020, reflectă o realitate sumbră: 1/3 dintre companii au rezerve de capital/lichidități care ar putea acoperi cel mult 3 luni din operațiunile acestora, doar 12% au acces la surse externe de finanțare, iar 50% nu au proceduri interne adecvate pentru gestionarea situațiilor de criză [6].

Potrivit unui alt sondaj desfășurat de AmCham Moldova în perioada 3-18 iulie 2020, în total, 59% din participanți au amânat efectuarea de investiții strategice, 52% au amânat efectuarea investițiilor curente, 16% au suspendat total activitatea economică [1]. Totodată, privind sectorul de creditare, este de menționat că aproximativ 20% din antreprenori au renegociat contractele de credit, în același timp se așteaptă că efectele crizei ar putea cauza înrăutățirea portofoliului de credite.

Concluzii

Concluzionăm că în pofida măsurilor realizate, accesul la resurse financiare rămâne a fi una din problemele stringente, care afectează activitatea IMM-urilor, în special în condițiile crizei actuale cauzate de pandemia Covid-19. În general, analiza indicatorilor privind finanțarea IMM-urilor în țară precum și analiza poziției Republicii Moldova în clasamente internaționale relevă primordial o dinamică pozitivă a indicatorilor analizați în 2019. Totodată, indicatorul, care nemijlocit relevă accesibilitatea finanțării IMM-urilor în Global Competitiveness Index este *Finanțarea IMM-urilor*, scorul căruia constituia 3,6 în 2019, ceea ce reprezintă doar jumătate din valoare maximă, Republica Moldova plasându-se pe locul 93 din 141 țări. Totodată în condițiile crizei provocate de pandemie, valoarea unor indicatori privind accesul la finanțare din edițiile viitoare a clasamentelor internaționale se preconizează a se înrăutăți. Băncile sunt principalii furnizori de finanțare externă pentru întreprinderi, inclusiv IMM-uri. Surse alternative de finanțare precum leasingul, business angels, crowdfunding, capital de risc (venture) sunt încă slab dezvoltate

și necesită atenție specială. Printre indicatori care rămân a fi slab dezvoltați se enumeră: *Capital de risc, Leasing, Alfabetizarea financiară, Soliditatea băncilor, Credite neperformante, etc.*

Astfel, în vederea facilitării accesului la finanțare a IMM-urilor și depășirii crizei actuale, este necesară elaborarea unui șir de măsuri, printre care, pe lângă oferirea suportului financiar prin intermediul diferitor programe întreprinderilor, în special celor grav afectate de criză, este important de a dezvolta surse alternative de finanțare precum crowdfunding, capital de risc, business angels, acordarea suportului tehnic pentru o mai bună gestionarea a finanțelor și riscurilor, dezvoltarea serviciilor financiare digitale, schimb de practici și soluții inovative.

Bibliografie:

1. AmCham Moldova. Impactul pandemiei COVID-19 asupra activității companiilor din Moldova: realități, așteptări, acțiuni. 2020.
2. Cojocaru, N., Susanu, M.C. Necesitatea perfecționării reglementărilor finanțării întreprinderilor din spectrul mediului de afaceri al IMM-urilor. In: *Relatii Internaționale. Plus.* 2019, nr.1(15), pp. 179-191. ISSN 1857-4440 /ISSNe 2587-3393
3. Enterprise Survey. The World Bank. [Accesat 11 decembrie 2020]. Disponibil: <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploreconomies/2019/moldova#finance>
4. Mc Cahery, J., Lopez de Silanes, F., Schoenmaker, D., Stanisic, D. (2018). Estimating the financing gap of SMEs. *Journal of Corporate Finance Research*, 12(2), 1-54.
5. OECD et al. *SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2020: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe.* Brussels: OECD Publishing, 2020.
6. PNUD Moldova. [Accesat 6 august 2020]. Disponibil: <https://www.md.undp.org/>
7. Schwab, K. *Global Competitiveness Report. 2019*, Geneva: World Economic Forum, 2019. 666 p.
8. World Bank. *Doing Business 2020.* Washington, DC: World Bank, 2020. 149 p. DOI:10.1596/978-1-4648-1440-2.

Nota: La baza articolului stau rezultatele cercetării din cadrul Proiectului „Evaluarea multidimensională și dezvoltarea ecosistemului antreprenorial la nivel național și regional în vederea impulsivării sectorului IMM în Republica Moldova”, cifrul 20.80009.0807.38